

Література

1. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации / Р. Ф. Абдеев. – М. : Владос, 1994. – 288 с.
2. Моисеенко Е. В. Информационные технологии в экономике / Е. В. Моисеенко, Е. Г. Лаврушина. – Владивосток : ВГУЭС, 2005. – 231 с.
3. Трофимов В. В. Информационные системы и технологии в экономике и управлении / В. В. Трофимов. – М. : Высшее образование, 2009. – 521 с.
4. Кастельс М. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель / М. Кастельс, П. Хіманен. – К. : Ваклер, 2006. – 256 с.
5. Паринов С. И. Информационные взаимодействия в экономическом пространстве [Электронный ресурс] / С. И. Паринов. – Режим доступа: <http://rvles.ieie.nsc.ru/parinov/net-model.htm>.

УДК 330.322.3

Я. В. ЛИТВИНЕНКО, С. Я. ЛИТВИНЕНКО
Національна Академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ БАНКІВ У ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розглядаються питання розвитку інвестиційної сфери в Україні, надходження інвестиційних ресурсів з різних джерел, в тому числі і з іноземних, їх використання в різних галузях національної економіки. На підставі проведених досліджень визначаються шляхи активізації процесу залучення та використання інвестицій і підвищення ролі банківської системи в цьому процесі.

The article considers the questions of development of investment area in Ukraine, revenues of investment resources from different sources, including the foreign sources, It's usage be different industry of nation economy. Also it's defined the ways of activation of process of implementation and usage of investments and increasing the role of banking system in this process, with reference to the undertaking study.

Постановка проблеми. Головним завданням, яке стоїть перед економікою України, є вихід з кризової ситуації та зменшення негативних наслідків цього процесу. Потрібно оживлення галузей промисловості, і, в першу чергу, тих, хто має експортне спрямоване виробництво та виробляє споживчі товари. Але при цьому виникає проблема дефіциту грошових та інших ресурсів у виробників, що необхідні для розвитку та розширення їх діяльності. В умовах ринкової економіки підприємство є суб'єктом ринкових відносин, тобто здійснює свою діяльність на умовах, коли воно всі свої витрати покриває за рахунок доходів, які отримує від реалізації своєї продукції, наданих послуг або від позареалізаційної діяльності. Воно може розраховувати тільки на ті ресурси, які отримує від своєї діяльності. Вирішується ця проблема декількома шляхами. В більшості випадків підприємство користується запозиченими коштами у вигляді кредиту, який воно може отримати в комерційному банку. Але при цьому виникають труднощі при його отриманні, не завжди умови, які висуває банк, вигідні, достатньо жорсткими є умови повернення запозичених коштів та відсотків за їх користуванням. Іншим шляхом вирішення проблеми дефіциту грошових ресурсів є залучення інвестиційних ресурсів як вітчизняних, так і іноземних фізичних та юридичних осіб. При залученні інвестицій головним є зацікавленість інвесторів у вкладанні до економіки країни, а також проблема їх ефективного подальшого використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми залучення інвестиційних ресурсів до України постійно знаходяться в центрі уваги керівництва держави, яке проводить достатньо велику роботу з їх залучення. Ці питання піднімаються на різних економічних форумах та симпозиумах, зустрічах з главами та керівництвом іноземних держав, іноземними бізнесменами та банкірами. Дослідження стану інвестиційного клімату в Україні займаються вчені та фахівці, до яких можна віднести О.Д. Вовчак, М.П. Войнаренко, Н.Г. Заболотну, Т.Г. Іванову, Т.В. Майорову, С.В. Онікієнко, А.А. Пересаду, Л.О. Примостку, В.Г. Смагіна, О.Й. Шевцова та ін. Головна увага в їх дослідженнях приділяється вивченню стану та динаміки розвитку інвестиційних процесів, визначення чинників, які впливають на них, напрямів подальшого залучення інвестиційних ресурсів в Україну і недостатньо вивчається проблема активного залучення до цього процесу банківських структур.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження сучасного стану залучення та використання інвестиційних ресурсів в економіку України та визначення існуючих проблем. Завданням статті є знаходження основних напрямів удосконалення залучення та використання інвестиційних ресурсів в економіку країни.

Основний матеріал. Головною проблемою, яка зараз виникає перед окремими галузями національної економіки та різними підприємствами є недостатність грошово-фінансових ресурсів для подальшого розвитку своєї діяльності. Головним чином ця проблема вирішується двома шляхами: отримання кредитів або інших позичок або залучення інвестицій з різних джерел. Найбільш ефективним для підприємства та інвестора є останній шлях, тому що при ньому зменшуються витрати на повернення боргу (як при кредиті за рахунок власного прибутку), а також ризик при появі невідповідних або форс мажорних ситуація ризик розподіляється між підприємством та інвестором.

Залежно від виду інвестицій визначаються їх переваги та недоліки. При залученні непрямих (портфельних) інвестицій підприємство отримує позику через залучення цінних паперів і має відповідну свободу в їх використанні та практична відсутність контролю з боку інвестора.

При залученні прямих інвестицій інвестор здійснює постійний контроль за їх використанням, бере участь через управління ними, може входити до складу наглядової ради підприємства та інше. Перевагами при цьому виді інвестування є також те, що інвестор може здійснювати вкладання грошей не тільки у вигляді грошових ресурсів, а у вигляді матеріальних ресурсів. Особливо це важливо при залученні інвестицій з-за кордону. Іноземні інвестори можуть робити вкладання своїх ресурсів у вигляді нової техніки та обладнання, останніх досягнень науково-технічного прогресу, технологій, ноу-хау тощо. Деякі інвестори під нову техніку завозять відповідну сировину і матеріали, які дозволяють підвищити продуктивність роботи обладнання, підвищити якість продукції, яка виробляється, зменшити виробничі відходи та інше.

За останні роки загальний стан надходження інвестицій до економіки України дещо змінився. За даними Державної служби статистики України за останні роки зменшується кількість інвестицій в основний капітал практично для всіх джерел фінансування (табл. 1) [2, с. 200].

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування та прямі іноземні інвестиції, млн грн

Джерело фінансування	2001 р.	2004 р.	2006 р.	2008 р.	2010 р.	2010 р., % до 2008 р.
Всього	32537	75714	125254	233081	150667	67,6
у т. ч.						
– за рахунок коштів державного бюджету	1749	7945	6846	22576	9479	41,9
– коштів місцевих бюджетів	1332	3544	5446	9918	4357	43,9
– власних коштів підприємств та організацій	21770	46685	72337	132138	83997	63,6
– кредитів банків та інших позик	1400	5735	19406	40451	20611	50,9
– коштів іноземних інвесторів	1413	2695	4583	7591	3429	45,2
– кошти населення на будівництво квартир та індивідуальне будівництво	1415	2577	12129	21084	20820	98,7
– інші джерела фінансування	3494	6533	4507	10323	7965	77,1
Прямі іноземні інвестиції в Україну	3875,0	9047,0	21107,3	35616,4	44707	125,5
Питома вага прямих іноземних інвестицій в інвестиціях в основний капітал	11,0	11,9	16,8	15,3	29,6	+14,3

Як видно з даних таблиці, у 2010 р. порівняно з 2008 р. (цей рік приймається як базовий для проведення дослідження тому, що має найбільші показники інвестицій починаючи з 2001 року) загальні інвестиції в основний капітал зменшилась більш, ніж на 33 %, а за рахунок державного та місцевого бюджетів і іноземних інвесторів – в середньому більш, ніж на половину. Якщо зменшення за рахунок державного та місцевого бюджетів можливо пояснити постійним дефіцитом їх і необхідністю збільшення фінансування державою соціальних програм, то зменшення більш, ніж на 50 % отримання інвестицій за рахунок коштів банків свідчить, з одного боку, про збільшення небезпеки повернення грошей, які надаються в позику, а з іншого боку – про незадовільну роботу самих банківських установ. Також більш, ніж на половину зменшилось отримання інвестицій за рахунок коштів іноземних інвесторів.

Якщо аналізувати інвестиції в основний капітал по структурі, то найбільшу питому вагу складають власні кошти підприємств та організацій (більш, ніж 55 %). Але в більшості це розподіл частини прибутку підприємств та організацій у фонди накопичення на розвиток власного виробництва (при цьому також відбулося зменшення їх в 2010 р. порівняно з 2008 р. більш, ніж на 36 %). Тільки на 1,3 % за період часу, який досліджується, зменшилось інвестування в основний капітал за рахунок коштів населення, але головним чином це – фінансування власного будівництва квартир або індивідуальне житлове будівництво. Тобто ці кошти не передбачаються на фінансування подальшого розвитку галузей національної економіки. Найменшу питому вагу займають кошти іноземних інвесторів (2,3 %), кошти місцевих бюджетів (2,9 %) та будівництво власних квартир (3,1 %).

Аналізуючи таблицю можна зробити висновки про те, що поступово зростають прямі іноземні інвестиції в Україну. Питома вага їх в основний капітал збільшилась в 2010 р. порівняно з 2001 р. на 18,6 пунктів, причому особливо таке збільшення відбулося в 2010 р. З одного боку це свідчить про підвищення довіри з боку іноземних інвесторів до України, а з іншого боку – головні інвестиції приходять з офшорних зон, що в принципі може бути поверненням до України капіталу, який був зароблений в країні в свій час і вивезених до цих зон з метою зменшення розміру його оподаткування. Достатньо цікавим є дослідження використання цих інвестицій (табл. 2) [2, с. 204].

В цілому також зберігається тенденція на зменшення направлення інвестиційних коштів до різних галузей національної економіки. Особливо це стосується таких галузей як торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, фінансова діяльність, освіта. Якщо аналізувати структуру інвестицій в основний капітал то найбільшу питому вагу займає промисловість (34,2 %), операції з нерухомим май-

ном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (21,7 %) та діяльність транспорту та зв'язку (17 %). Найменшу питому вагу займає рибальство, риборозведення (0,1 %), державне управління (0,8 %), освіта (1,1 %), охорона здоров'я (1,6 %), фінансова діяльність (1,7 %) та діяльність готелів та ресторанів (1,8 %).

Таблиця 2

Інвестування в основний капітал за видами економічної діяльності в Україні, млн грн

Напрямок фінансування	2001 р.	2004 р.	2006 р.	2008 р.	2010 р.	2010 р., питома вага (%)
Всього	32537	75714	125254	233081	171092	100,0
У т. ч.						
– сільське господарство	1617	3381	7309	16890	12231	7,1
– промисловість	13651	28191	44804	76618	58558	34,2
– будівництво	1109	4675	6300	12469	4966	2,9
– торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	1285	5322	11655	24695	11830	6,9
– діяльність готелів і ресторанів	469	1074	1483	3222	3072	1,8
– діяльність транспорту та зв'язку	7452	15015	20329	32558	29084	17,0
– фінансова діяльність	530	1245	2386	4636	2859	1,7
– операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	4545	11238	24026	48840	37189	21,7
– рибальство, рибництво	20	38	55	61	66	0,1
– державне управління	328	1156	1054	1819	1295	0,8
– освіта	107	953	1164	2322	1873	1,1
– охорона здоров'я і надання соціальної допомоги	474	1472	1835	3531	2754	1,6
– надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність в сфері культури та спорту	686	1954	2854	5420	5315	3,1

Але при зменшенні вкладання інвестицій в окремі галузі економіки темпи зростання випуску продукції наприклад в сільському господарстві за 2010 р. складає 120,1 %, в будівництві – 126,5 %, діяльності транспорту та зв'язку – 114,4 %, в торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 109,7 %.

Загальний стан залучення інвестицій залежно від напрямку вкладання, наводиться в таблиці 3 [2, с. 145].

Таблиця 3

Прямі іноземні інвестиції в Україну за видами економічної діяльності (2010 р.)

Напрямок фінансування	Капітал на кінець року, млн дол. США	Частка у загальному обсязі інвестицій, %
Усього	44708,0	100,0
У т. ч.		
– сільське господарство, мисливство, лісове господарство	833,7	1,9
– рибальство, рибництво	12,9	0,0
– промисловість	14042,6	31,4
– будівництво	2339,2	5,2
– торгівля, ремонт автомобілів, побутових предметів особистого вжитку	4764,5	5,2
– діяльність готелів і ресторанів	458,3	1,0
– фінансова діяльність	15059,5	33,7
– діяльність транспорту та зв'язку	1711,2	3,8
– операції з нерухомістю, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	4754,1	10,6
– надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	583,5	1,3
– охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	131,2	0,3
– освіта	16,8	0,1

Як видно з таблиці найбільший обсяг інвестицій вкладається в такі галузі як промисловість та фінансова діяльність, а також операції з нерухомим майном, в той же час найменші вкладання – в освіту, охорону здоров'я та надання соціальної допомоги, сільське господарство.

Економічно більш ефективними та корисними як для суб'єктів господарювання, так і для держави є залучення інвестицій, особливо прямих. Це визначається тим, що вони носять цільовий характер, контролюються з боку тих, хто їх надав, зменшується можливість використання їх не за призначенням, а також зменшуються такі негативні явища як корупція, розкрадання коштів тощо.

В діяльності банківських установ України в останні роки відбувається активізація процесів із знаходження інвесторів, зацікавлених у вкладанні грошей в економіку України в цілому та у конкретній галузі та підприємства. При цьому потрібно відзначити, що крім залучення інвестицій з закордонних джерел, більш ефек-

тивним є залучення їх з внутрішніх джерел. Це дозволить зменшити витрати, які пов'язані з переводом грошових або інших фінансових ресурсів з-за кордону (в т.ч. і матеріальних), збільшити грошові потоки в середині України, уникнути витрат, які пов'язані з обміном валюти або вивезенням її за межі країни.

Якщо банки виступають як учасники інвестиційного процесу, то вони беруть участь і у використанні інвестицій, надають допомогу в удосконаленні виробничого процесу, придбанні новітнього обладнання, в тому числі і лізинг. При цьому можливе утворення різних тимчасових наглядових рад, з метою підвищення ефективності контролю за використанням інвестицій. До їх складу повинні входити представники чотирьох зацікавлених сторін: підприємство, яке отримує інвестиційні кошти; суб'єкт, який надає інвестицію; банк, через який проводяться грошові розрахунки і який приймає участь в використанні та розподілі інвестицій; орган місцевого самоврядування.

Активізація процесу залучення в Україну інвестиційних ресурсів потребує проведення різних стимулюючих заходів. Головним є заохочення їх ввезення в Україну, або використання внутрішніх джерел за допомогою податкової системи. Доцільно було б взагалі звільнення від сплати податку на прибуток від інвестицій в перші роки їх використання, якщо вони застосовуються згідно з затвердженою програмою або бізнес планом. Зменшення або звільнення на період освоєння інвестицій орендної плати, плати за землю, ПДВ на продукцію, що виробляється підприємствами, які отримали інвестиції, та інших податкових платежів, звільнення від сплати митних зборів при завезенні матеріально-технічних засобів, якщо вони завозяться за рахунок інвестиційних ресурсів і призначені для відповідного виробництва згідно з програмою залучення інвестицій.

Потрібно ширше впроваджувати інформаційні технології в роботі, активніше застосовувати систему електронних платежів із застосуванням електронного підпису. В процесі використання інвестицій і їх освоєння, велике значення належить швидкості проведення розрахунків, оплати по рахункам або переказу грошових коштів.

Подальшому збільшенню ефективності використання інвестицій сприяло б також комплексне обслуговування суб'єктів, які беруть участь в інвестиційному процесі. Крім розрахункових операцій це може бути відслідковування грошових потоків, моніторинг грошових ресурсів у підприємствах, та інше.

Висновки. Потрібно більш активно залучати банківські установи України при отриманні та використанні інвестицій і найбільш це доцільно не тільки при їх використанні в загальнодержавних програмах, а і для великих, середніх за розмірами та обсягами діяльності підприємств.

Література

1. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції / О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2005.
2. Статистичний щорічник Україна за 2010 рік / Державна служба статистики України 2010 р.
3. Статистичний збірник "Регіони України", 2010 р.
4. www.ukrstat.gov.ua

УДК 338.1

О. І. ГОНЧАР, Т. А. МАЛИШ, Т. Є. НІЧ
Хмельницький національний університет

РОЗВИТОК БІОЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

Досліджена структура паливно-енергетичного комплексу України, чинники що викликають підвищений інтерес до біодизельного палива та формують його переваги. Узагальнені процеси що характеризують сучасний стан та перспективи розвитку біопалива в Україні.

The structure of the fuel and energy complex of Ukraine, the factors causing increased interest in biodiesel and shaping its advantages. Generalized processes that characterize the current state and prospects of biofuels in Ukraine.

Вступ. Серед багатьох проблем, які потребують невідкладного вирішення, важливе значення мають перспективи розвитку біоенергетичного сектору в Україні. З кожним роком усе більше країн у світі декларують свою зацікавленість у виробництві палива з поновлюваних ресурсів. Сьогодні енергетична криза, яка охопила весь світ, об'єднала продовольство та енергетику у взаємопов'язаний сценарій розвитку майбутнього. Скорочення споживання природного газу, розвиток енергозбереження та вирішення нагальних екологічних проблем – найбільш актуальні задачі, що постають сьогодні перед Україною.

Актуальність теми. У сучасних умовах Україна використовує велику кількість нафтопродуктів щороку, з яких лише 10–12 % добувають із власних джерел. Тому на сьогодні тема біопалива є однією із найбільш обговорюваних. Біопаливо – вагома альтернатива традиційному пальному.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у вирішення теоретико-методологічних аспектів розвитку сировинних ресурсів для виробництва біопалив та розвитку ринків твердого біопалива в Україні здійснили вчені: В.Г. Андрійчук, А.О. Бабич, В.І. Бойко, П.І. Гайдуцький, В.П. Галушко, М.Я. Дем'яненко, І.Г. Кириленко, Г.М. Калетнік, М.О. Корчменний, І.В. Масло, В.Г. Семенов, В.П. Ситник та ін. Разом з тим це питання вимагає подальших розробок щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної біоенергетики та найбільш ефективних для одержання біопалива культур.